

Vägledning för granskning av lärosätenas kvalitetssäkringsarbete

Avseende forskning
reviderad maj 2021

Vägledning för granskning av lärosätenas kvalitetssäkringsarbete avseende forskning, reviderad maj 2021
Rapport 2021:15

Utgiven av Universitetskanslersämbetet 2021

Författare: Kristina Tegler Jerselius (projektledare), Katarina Nordström, Anna Rudebeck

Diarienummer: 411-00264-21

Universitetskanslersämbetet • Hammarbybacken 31 • Box 6024, 121 06 Johanneshov
tfn 08-563 085 00 • fax 08-563 085 50 • e-post registrator@uka.se • www.uka.se

Innehåll

Inledning	4
Granskning av lärosätenas kvalitetssäkringsarbete avseende forskning	5
Syfte	5
Huvudprinciper för granskning av lärosätenas kvalitetssäkringsarbete avseende forskning	5
Centrala begrepp	7
Bedömningsområden och bedömningsgrunder	9
Bedömningsområde: Styrning, organisation och genomförande	9
Bedömningsområde: Förutsättningar	10
Granskningsprocessen	12
Underlag för bedömning	12
Viktiga moment i granskningsprocessen	16
Yttrande och beslut	19
Bilaga 1. Guide till student- och doktorandkårens arbete med student- och doktorandinlagan	22
Utgångspunkter	22
Granskningsprocessen i korthet	22
Student- och doktorandinlagans innehåll	24

Inledning

UKÄ:s uppdrag har sedan 2017 utökats till att utöver kvalitetssäkring av högre utbildning även inkludera forskning. Granskningen av lärosätenas kvalitetssäkring av forskning ingår i komponenten Granskning av lärosätenas kvalitetssäkringsarbete. Detta är ett vägledande dokument för det utökade uppdraget. Vägledningen utgår från det förarbete som redovisas i UKÄ:s rapporter *Granskning av lärosätenas kvalitetssäkring av forskning – rapportering av analys- och metodutvecklingsarbete* (Rapport 2019:6) och *Kvalitetssäkring av forskning – rapportering av ett regeringsuppdrag* (Rapport 2018:2). Granskningen av lärosätenas kvalitetssäkringsarbete avseende forskning är, tillsammans med granskningen av lärosätenas kvalitetssäkringsarbete avseende utbildning, en av fyra komponenter inom det nationella systemet för kvalitetssäkring av högre utbildning och forskning. För mer information om det nationella systemet för kvalitetssäkring, se UKÄ:s rapport *Nationellt system för kvalitetssäkring av högre utbildning – redovisning av ett regeringsuppdrag* (Rapport 2016:15).

Granskning av lärosätenas kvalitetssäkringsarbete avseende forskning

UKÄ granskar att lärosätena säkerställer att forskningen uppfyller de kvalitetskrav som finns i högskolelagen och högskoleförordningen.

Granskningarna utgår från de internationella riktlinjer för forskning som formuleras i *Europeiska stadgan för forskare* och *Riktlinjer för rekrytering av forskare* samt det nationella ramverk för kvalitetssäkring av forskning som utarbetats av Sveriges universitets- och högskoleförbund (SUHF).

Granskningarna fokuserar på hur väl lärosätenas kvalitetssäkringsarbete, inklusive uppföljnings-, åtgärds- och återkopplingsrutiner, bidrar till att säkra och utveckla forskningens kvalitet.

Granskningarna avser att bidra till lärosätenas kvalitetsutveckling, genom att bedömnarna i sina yttranden lyfter fram såväl goda exempel och styrkor som utvecklingsområden.

Syfte

Syftet med UKÄ:s granskning av lärosätenas kvalitetssäkringsarbete avseende forskning är dels att kontrollera att lärosätenas kvalitetssäkringsarbete säkrar hög kvalitet i forskningen, dels att bidra till lärosätenas kvalitetsutveckling.

Huvudprinciper för granskning av lärosätenas kvalitetssäkringsarbete avseende forskning

I de granskningar som genomförs av UKÄ är de kvalitetskrav som formuleras i högskolelagen (1992:1434) och högskoleförordningen (1993:100) viktiga utgångspunkter. Av högskolelagen framgår att verksamheten vid lärosätena ska bedrivas så att det finns ett nära samband mellan forskning och utbildning, samt att verksamheten ska anpassas så att hög kvalitet nås. De tillgängliga resurserna ska utnyttjas effektivt, och kvalitetsarbetet som bedrivs ska vara en gemensam angelägenhet för personal och studenter. Som allmänna principer för forskningen gäller att forskningsproblem fritt får väljas,

forskningsmetoder fritt får utvecklas och forskningsresultat fritt får publiceras. I högskolornas verksamhet ska vetenskapens trovärdighet och god forskningssed värnas. Av högskoleförordningen framgår att en högskola ska se till att medarbetare kan få råd och stöd i frågor om god forskningssed och avvikelser från sådan sed. En högskola ska pröva andra misstänkta avvikelser från god forskningssed än de som ska prövas särskilt enligt lagen (2019:504) om ansvar för god forskningssed och prövning av oredlighet i forskning. Vidare framgår att en högskola ska fastställa riktlinjer för sin prövning av misstänkta avvikelser från god forskningssed och årligen redovisa dessa till Nämnden för prövning av oredlighet i forskning. Av högskolelagen framgår även att det i högskolans uppgift ingår att samverka med det omgivande samhället, att informera om verksamheten och att verka för att högskolans forskningsresultat kommer till nytta. Jämställdhet mellan kvinnor och män ska alltid främjas och iakttas.

Som utgångspunkt för granskningen av lärosätenas kvalitetssäkringsarbete avseende forskning spelar även, utöver högskolelagen och högskoleförordningen, överenskomna ramverk och riktlinjer för forskning, såväl nationella som internationella, en viktig roll. De internationella riktlinjer för granskning av kvalitetssäkring av forskning som är särskilt relevanta i detta hänseende är *Europeiska stadgan för forskare* och *Riktlinjer för rekrytering av forskare (Stadga och riktlinjer)*. *Stadga och riktlinjer* får stöd från EU-kommissionen och har direkt bäring på policyfrågor om forskning och forskningspolitik på nationell nivå inom hela det europeiska området. I Sverige har också Sveriges universitets- och högskoleförbund (SUHF) utarbetat ett nationellt ramverk med övergripande principer för kvalitetssäkring av forskning. Detta ramverk har varit betydelsefullt för att formulera bedömningsgrunder för granskning av lärosätenas kvalitetssäkringsarbete avseende forskning.

UKÄ:s granskningar av lärosätenas kvalitetssäkringsarbete avseende forskning är inriktade på att granska om lärosätenas kvalitetssäkringsarbete, på ett systematiskt och effektivt sätt, bidrar till att stärka och utveckla forskningens kvalitet. Fokus för granskningen är lärosätets omhändertagande av den information som genereras till följd av uppföljning, kollegial granskning och utvärdering. UKÄ granskar hur väl lärosätets kvalitetssäkringsarbete på ett systematiskt sätt identifierar styrkor och säkerställer att dessa bevaras och utvecklas samt på vilket sätt utvecklingsområden identifieras, följs upp och åtgärdas.

Centrala begrepp

Nedan definieras ett antal begrepp som används i UKÄ:s granskningar av lärosätenas kvalitetssäkringsarbete avseende såväl utbildning som forskning. Syftet är att tydliggöra och synliggöra hur UKÄ använder sig av begreppen, inte att vara normerande i hur de generellt bör tolkas eller användas.

Lärosätenas kvalitetssäkringsarbete avseende forskning

I UKÄ:s lärosätessgranskningar är det lärosätenas kvalitetssäkringsarbete som är utvärderingsobjektet. Ett lärosätess kvalitetssäkringsarbete inbegriper dess kvalitetssystem såväl som dess kvalitetsarbete.

Kvalitetssystem

Kvalitetssystemet är den ram (eller de ramar, om lärosätena har separata kvalitetssystem för utbildning och forskning) inom vilken kvalitetsarbetet bedrivs. Kvalitetssystemet omfattar såväl de dokumenterade förutsättningarna, i form av organisation, ansvarsfördelning och interna styrdokument, som de rutiner och arbetssätt som används för att arbeta med både kvalitetssäkring och kvalitetsutveckling. Det innefattar även aktiviteter genom vilka organisationen identifierar de mål, processer och resurser som krävs för att uppnå önskat resultat.

Kvalitetsarbete

Kvalitetsarbetet är det arbete som bedrivs inom ramen för kvalitetssystemet. Det omfattar såväl kvalitetssäkring som kvalitetsutveckling, det vill säga dels det arbete som görs för att säkerställa att forskningsverksamheten håller hög kvalitet, dels det arbete som görs för att utveckla forskningsverksamheten. Kvalitetsarbetet bedrivs på alla nivåer inom lärosätet och involverar lärosätenas personal samt studenter och doktorander. I arbetet ingår såväl ständigt pågående kollegial granskning som strategiskt arbete med forskningsverksamheten. Med ett *systematiskt* kvalitetsarbete avses ett kontinuerligt förbättringsarbete som sker enligt givna processer och rutiner med syftet att säkra och utveckla kvaliteten i hela forskningsverksamheten.

Kollegial granskning

Forskningens kvalitet och relevans prövas fortlöpande såväl nationellt som internationellt genom inbyggda, etablerade kollegiala processer för kvalitetsgranskning (*peer review*). Denna kollegiala granskning, med utsedda granskare, strukturerade diskussioner och skriftliga utlåtanden, är central för att upprätta, bibehålla och utveckla en god och välfungerande kvalitetskultur och den kollegiala granskningen är också grunden i kvalitetssäkringsarbetet avseende forskning. För den forskning

som vilar på konstnärlig grund finns delvis andra bedömningsprocesser, men även i dessa processer spelar kollegiala granskare en avgörande roll.

Samverkan

Samverkan används i vid bemärkelse och omfattar utöver samverkan med industri och näringsliv också samverkan med exempelvis landsting, kommuner och idéburna organisationer. Gemensamma arbetsformer och aktiviteter som existerar mellan lärosäten omfattas däremot inte i begreppet.

Bedömningsområden och bedömningsgrunder

UKÄ:s granskning av lärosätenas kvalitetssäkringsarbete avseende forskning fokuserar på hur väl lärosätenas kvalitetssystem och kvalitetsarbete bidrar till att säkra och utveckla forskningens kvalitet. Granskningen omfattar följande två bedömningsområden:

- Styrning, organisation och genomförande
- Förutsättningar.

I granskningarna är det bedömningsområdena som ligger till grund för det samlade omdömet av lärosätenas kvalitetssäkringsarbete. Varje bedömningsområde innehåller flera bedömningsgrunder. Bedömningsgrunderna utgör en miniminivå för vad lärosätet ska redogöra för i självvärderingen. Utöver bedömningsgrunderna kan det även finnas andra delar av det systematiska kvalitetsarbetet, specifika för respektive lärosäte, som är relevanta att beskriva inom ett bedömningsområde.¹

Bedömningsområde: Styrning, organisation och genomförande

Bedömningsområdet *Styrning, organisation och genomförande* handlar om hur lärosätet har strukturerat det systematiska kvalitetsarbetet. Området rör ansvarsfördelning och hur medarbetare involveras i kvalitetsarbetet. Det handlar om hur samarbete och dialog samt informations- och erfarenhetsutbyte sker mellan olika nivåer. Vidare ingår i området vilka huvudsakliga processer/arbetsformer/kanaler lärosätet har för att fånga upp och åtgärda problem. Dessutom ingår vilka huvudsakliga processer/aktiviteter/kanaler lärosätet har för att fånga upp och agera utifrån adekvat kunskap samt hur lärosätet arbetar med att säkerställa att forskningen och forskningsmiljöerna genomgår kollegiala granskningar och genomför åtgärder på basis av rekommendationer som dessa genererar. De tre bedömningsgrunderna preciserar grundläggande delar av ett kvalitetssystem, liksom de egenskaper som organiseringen av kvalitetsarbetet bör ha.

Självvärderingen ska innehålla beskrivningar och värderingar i förhållande till skrivningen i varje enskild bedömningsgrund. Ett

¹ Student- och doktorandperspektivet granskas integrerat i övriga bedömningsområden där det bedöms vara relevant. Exempel på relevanta områden kan vara doktoranders perspektiv på frågor som rör kompetensutveckling och karriärstöd samt jämställdhet och samverkan. Vidare kan studenters och doktoranders perspektiv på sambandet mellan forskning och utbildning vara värda att särskilt uppmärksammas.

systematiskt och ändamålsenligt kvalitetsarbete är återkommande egenskaper som efterfrågas i bedömningsgrunderna, och det är därför viktigt att visa att det finns en medvetenhet och en plan bakom valet av olika processer och organiseringen av arbetet. För att bedömnarna bättre ska kunna se systematiken, logiken och kapaciteten i lärosätets kvalitetsarbete kan ni i samband med beskrivning av hur ni arbetar i dag också förklara varför ni har valt att arbeta som ni gör. Ge bedömnarna ett sammanhang bakom orsakerna bakom era kvalitetssäkrande processer/organ/granskningsmetoder osv. Beskriv och förklara vilka överväganden som är viktiga i arbetet. Ni kan till exempel, men inte nödvändigtvis, reflektera över följande frågor: har ni förändrat sättet ni arbetar? Om ja, varför då? Vilka utmaningar finns i arbetet och vilka avvägningar har ni behövt göra? Finns det särskilda förutsättningar och mål som påverkar lärosätets överväganden i säkringen och utvecklingen av forskningens kvalitet? Nyanserade och resonerande värderingar möjliggör för bedömnarna att se lärosätets egen förmåga att fånga upp styrkor och utvecklingsområden samt hur lärosätets kvalitetskultur fungerar.

Bedömningsgrunder:

1. Lärosätets principer för kvalitetsarbete, ansvars- och rollfördelning och konkreta arbetsformer för säkring och utveckling av kvalitet i forskningen är fastställda och allmänt tillgängliga. De är ändamålsenligt utformade för att understödja det strategiska arbetet på alla nivåer och för att engagera både ledning och medarbetare.
2. Lärosätet säkerställer att de löpande följer upp och kontinuerligt samlar in, analyserar och använder ändamålsenlig information med bäring på forskningens kvalitet och relevans. Detta används som underlag för kvalitetsutveckling, strategiska beslut och prioriteringar.
3. Lärosätet säkerställer att deras forskning/forskningsmiljöer återkommande genomgår granskningar ur nationellt och internationellt perspektiv med stöd av kollegial granskning. Granskningarna sker på ett ändamålsenligt vis för lärosätet. Lärosätet fångar systematiskt upp och tar hand om de rekommendationer som sådana granskningar ger upphov till.

Bedömningsområde: Förutsättningar

Bedömningsområdet *Förutsättningar* handlar om lärosätets kapacitet att bevaka, utveckla och bibehålla en ändamålsenlig miljö för de verksamma forskarna. Området ringar in några grundläggande villkor för att forskning av god kvalitet ska kunna bedrivas. Bedömningsgrunderna

preciserar vilka förutsättningar lärosätets systematiska kvalitetsarbete bör kunna hantera.

Självvärderingen ska innehålla en beskrivning och värdering i förhållande till skrivningen i varje enskild bedömningsgrund. Systematik är ett återkommande ord i bedömningsgrunderna. Ge gärna exempel på aktiviteter, resurser eller arbetsformer, men förklara också tankarna bakom och orsakerna till varför ni valt just dessa. Beskriv och värdera vilka processer ni har för att arbeta med de olika frågorna på ett konsekvent och välfungerande vis. Ni kan till exempel, men inte nödvändigtvis, resonera kring följande frågor: vilka olika aktörer är involverade i arbetet? Vilken information använder ni för att veta att arbetet fungerar som det ska? Finns det exempel på genomförda åtgärder om arbetet inte har fungerat önskvärt? Vilka överväganden och avväganden ligger bakom arbetet? Även under detta bedömningsområde bör värderingarna vara nyanserade och resonerande, för att öka bedömnarnas inblick i lärosätets förmåga att fånga upp styrkor och utvecklingsområden.

Bedömningsgrunder:

Lärosätet arbetar systematiskt för att

1. främja god forskningssed samt förebygga och hantera oredlighet i forskning
2. skapa goda förutsättningar för forskningens och forskningsmiljöernas utveckling och förnyelse
3. skapa goda förutsättningar för forskningens frihet
4. säkerställa ett nära samband mellan forskning och utbildning i verksamheten
5. följa upp sina insatser för att stärka forskningens kvalitet och relevans genom samverkan och ömsesidigt lärande; lärosätet arbetar systematiskt för att forskningsresultat tillkomna vid lärosätet sprids och kommer till nytta
6. långsiktigt säkra kompetensförsörjning för forskningens utveckling och förnyelse; lärosätet arbetar systematiskt för att skapa goda förutsättningar för kompetensutveckling samt erbjuder välfungerande karriärstöd för forskare i alla skeden i karriären oberoende av anställningsform
7. ge forskningen ett ändamålsenligt stöd; lärosätet har ändamålsenliga processer för prioritering och långsiktig förnyelse av forskningsinfrastrukturer

8. främja jämställdhet i forskningens förutsättningar och genomförande.

Granskningsprocessen

Underlag för bedömning

Underlaget för granskningarna består av följande delar:

- en självvärdering från lärosätet
- en student- och doktorandinlaga från student- och doktorandkårerna, som kan göras gemensam med motsvarande inlaga för lärosätetsgranskning av utbildning
- två platsbesök med tillhörande intervjuer
- dokumentation om valda fördjupningsspår.

Samtliga bedömningsunderlag vägs in vid bedömningen. I granskningsprocessen beaktas även andra underlag som UKÄ tar fram, se avsnittet ”övriga underlag”.

Lärosätets självvärdering

Självvärderingen är ett viktigt underlag i granskningen av lärosätets kvalitetssäkringsarbete. För att möjliggöra en rättvisande bedömning av lärosätets kvalitetssäkringsarbete avseende forskning är det viktigt att lärosätets redogörelse i självvärderingen är fullständig och uttömmande. Självvärderingen ska vara max 50 sidor, tolv punkters textstorlek. Inom tolv veckor från upptaksmötet ska lärosätet komma in med sin självvärdering till UKÄ.

Syftet med självvärderingen är att

1. ge en överblick över lärosätet och dess organisation
2. beskriva och analysera lärosätets kvalitetsarbete för forskning och dess olika delar
3. beskriva och analysera hur lärosätet genom sitt kvalitetsarbete systematiskt säkerställer hög kvalitet i sin forskning.

Visa belägg för hur lärosätet vet att det valda tillvägagångssättet säkerställer kvaliteten i forskningen och identifierar ytterligare förbättringar.

Lärosätet ska även bifoga en sammanställning över de mest centrala styrdokumenterna för kvalitetsarbetet. Bedömargruppen kan sedan vid behov begära in kompletterande dokumentation för att verifiera eller fördjupa sig i någon del av självvärderingen. Följande dokument bör bifogas till självvärderingen:

- Fastställd ordning för kvalitetssäkring och kvalitetsutveckling av forskning
- Lärosätets strategi (eller strategier) för forskning
- Lärosätets senaste årsredovisning, eller motsvarande
- Organisationsskiss
- Arbets- och delegationsordning för kvalitetssäkringsarbetet avseende forskning
- Sammanställning över de mest centrala styrdokumenterna för kvalitetssäkringsarbetet avseende forskning (till exempel handlingsplaner).

Det ska inte krävas några ytterligare dokument för att läsa och förstå lärosätets självvärdering.

Att skriva en självvärdering – vägledning till lärosätet

Självvärderingsmallen består av två delar, där den första delen ska ge en introduktion till lärosätets kvalitetssystem för forskning. Syftet med denna inledande del är att möjliggöra för lärosätet att på en övergripande nivå beskriva och förklara sitt kvalitetssystem. Den här delen kan vara samma som motsvarande avsnitt i självvärderingen för lärosätetsgranskning avseende utbildning. Det är något som lärosätet avgör. Den andra delen utgörs av de två bedömningsområdena Styrning, organisation och genomförande samt Förutsättningar som granskningen utgår från. Lärosätet kan här också referera till den första delen vid behov.

Del 1 i självvärderingen: Lärosätets kvalitetssystem

Under den första rubriken i självvärderingen (*Lärosätets kvalitetssystem*) ska lärosätet på en övergripande nivå redogöra för lärosätets kvalitetssystem. Den inledande delen ska vara på 3–5 sidor, tolv punkters textstorlek. Följande ska ingå:

- en övergripande redogörelse för hur kvalitetssystemet avseende forskning är uppbyggt, inklusive en processbild som illustrerar samtliga nivåer av kvalitetssystemet
- hur länge det nuvarande systemet för att kvalitetssäkra och utveckla forskning har varit i bruk och vilka principer det bygger på
- en redogörelse för den övergripande planen för kvalitetssäkring av forskningen och vilka metoder som används, exempelvis kollegial granskning.

Syftet med denna inledande del i självvärderingen är att möjliggöra för lärosätet att på en övergripande nivå beskriva hur kvalitetssäkringsarbetet är uppbyggt och tänkt att fungera. Om delar av kvalitetssystemet för forskning är gemensamt med kvalitetssystemet för utbildning bör det framgå, och de avsnitten kan vara gemensamma för de två självvärderingarna.

Del 2 i självvärderingen: Bedömningsområdena

I den andra delen av självvärderingen ska lärosätet beskriva och analysera sitt kvalitetsarbete utifrån de två bedömningsområdena.

Lärosätet ska beskriva sitt kvalitetssystem och det systematiska kvalitetsarbetet i relation till bedömningsgrunderna. Det bör framgå hur lärosätet genom sitt kvalitetsarbete identifierar styrkor samt bevarar och utvecklar dessa. Det bör också framgå på vilket sätt utvecklingsområden identifieras, följs upp och åtgärdas. Lärosätet bör visa hur kvalitetssystemet utvecklas utifrån den information och erfarenhet som genereras. Redogör för hur dagens kvalitetssystem vuxit fram över tid, vilka lärdomar som dragits och hur lärosätet med hjälp av dessa förbättrat och utvecklat sitt kvalitetsarbete.

Det bör framgå om lärosätet har en centraliserad eller decentraliserad organisation för kvalitetsarbetet. En beskrivning av och motivering till det valda sättet att arbeta med forskningskvalitet bör ges. Ge också gärna exempel på en fråga som lärosätet har arbetat med och som åskådliggör hur kvalitetsarbetet fungerar i sin helhet.

Ge belägg för att kvalitetsarbetet är välfungerande och effektivt. Förklara hur utfallet av tidigare uppföljningar och kollegiala granskningar tas om hand och leder till hög kvalitet i forskning.

Student- och doktorandinlaga

I granskningarna av lärosätenas kvalitetsarbete erbjuds studentkåren att tillsammans med doktorandsektionen eller annan doktorandorganisation vid lärosätet lämna in ett skriftligt underlag till UKÄ, en så kallad student- och doktorandinlaga. Syftet med inlagan är att ge kårerna, eller

motsvarande organ, möjlighet att redovisa sin syn på, och erfarenheter av, lärosätets kvalitetssäkringsarbete.

Student- och doktorandinlagan skrivs i en särskild mall och bör inte överstiga åtta sidor. Inlagan är frivillig och kan, men måste inte, skrivas gemensamt med motsvarande inlägga för lärosätetsgranskningen av utbildning. Om det vid ett lärosäte finns flera studentkårer, ser UKÄ gärna att kårerna samarbetar och lämnar in en gemensam student- och doktorandinlägga. Det är dock något som kårerna själva avgör. En gemensam inlägga bör inte omfatta mer än tio sidor.

I student- och doktorandinlagan kan studentkårener både relatera till bedömningsområdena och lyfta fram andra frågor som de bedömer är viktiga för lärosätets kvalitetsutveckling. UKÄ har tagit fram en guide för studentkåren när den skriver inlagan, se bilaga 1.

Det är viktigt att påpeka att lärosätets kvalitetssäkringsarbete är en gemensam angelägenhet för lärosätets personal, studenter och doktorander, och att en student- och doktorandinlägga inte ska påverka studenternas och doktorandernas möjligheter att vara delaktiga i självvärderingsarbetet.

Fördjupningsspår

Utöver de beskrivningar och belägg som ges i lärosätets självvärdering, ingår även fördjupningsspår som en del av underlagen vid bedömningen. Syftet med fördjupningsspåren är att granska hur väl lärosätets kvalitetsarbete fungerar i praktiken genom att utföra stickprov på lärosätets kvalitetsarbete.

Val av fördjupningsspår

Fördjupningsspåren väljs ut och motiveras av bedömargruppen efter det första platsbesöket och meddelas därefter lärosätet. Antalet fördjupningsspår varierar beroende på lärosätets storlek. Vid större lärosäten väljer bedömargruppen vanligtvis ut tre till sex fördjupningsspår, vid medelstora lärosäten två till fyra fördjupningsspår, och vid mindre lärosäten ett eller två fördjupningsspår.

Dokumentation kopplad till fördjupningsspåren

Inom 15 arbetsdagar från det att lärosätet informerats om bedömargruppens val av fördjupningsspår ska lärosätet komma in med den dokumentation som bedömargruppen tillsammans med lärosätet har kommit överens om. Dokumentationen ska laddas upp i UKÄ Direkt och den ska bestå av dokument som redan finns på lärosätet.

Exempel på dokumentation som kan begäras in är minnesanteckningar från forskningsnämnders möten, lärosätets egna forskningsutvärderingar eller uppföljnings- och utvecklingsplaner för ett visst område inom kvalitetsarbetet. För att underlätta för bedömargruppen att ta sig an materialet ska lärosätet även bifoga ett försättsblad med kortfattad information om dokumenten.

Bakgrundsinformation

Inför granskningarna tar UKÄ fram bakgrundsuppgifter om lärosätet. Bakgrundsuppgifterna syftar till att ge bedömargruppen en gemensam förståelse för lärosätet och dess profil. Uppgifterna består av resultaten från UKÄ:s kvalitetsgranskningar och den juridiska tillsyn som föregår lärosätetsgranskningen. Dessutom tar UKÄ inför varje granskning fram kvantitativa bakgrundsuppgifter om lärosätet. Uppgifterna grupperas inom områdena ekonomi, personal och vetenskaplig/konstnärlig produktion. De presenteras i form av tidsserier och syftar till att ge bedömargruppen en förståelse för lärosätets profil och hur lärosätets verksamhet har utvecklats över tid. Materialet finns tillgängligt i UKÄ Direkt i samband med upptaktsmötet.

Ladda upp underlag i UKÄ Direkt

Samtliga skriftliga underlag laddas upp och registreras av lärosätet i UKÄ Direkt, som är lärosätets ingång i UKÄ:s webbaserade ärendehanteringssystem. I UKÄ Direkt kommer även UKÄ att ladda upp information som lärosätena behöver inför och under en granskning, till exempel vägledande dokument, självvärderingsmallen och användarmanualen för UKÄ Direkt. Vid varje lärosäte finns en lärosätesadministratör för UKÄ Direkt som fördelar inloggningsuppgifter till lärosätets övriga användare och som kan svara på frågor om UKÄ Direkt.

Viktiga moment i granskningsprocessen

Upptaktsmöte

Som ett första steg i utvärderingsprocessen bjuder UKÄ in till ett inledande upptaktsmöte för de lärosäten som ska granskas. De som deltar är:

- representanter från varje lärosäte
- representanter från varje student- och doktorandkår vid lärosätena

- representanter för bedömargrupperna, inklusive ordförande
- personal från UKÄ.

Det övergripande målet med upptaktsmötet är att ge lärosätena inblick i och förståelse för granskningen och dess innehåll och fokus. Ett annat viktigt syfte är att lärosätet ska ges möjlighet att presentera dess förutsättningar, organisation och strategiska mål för att ge UKÄ och bedömargrupperna inblick i och förståelse för det aktuella lärosätet. Under mötet ges möjlighet för lärosätena samt student- och doktorandkårerne att ställa frågor om granskningsprocessen till UKÄ och bedömargruppen.

Vid upptaktsmötet presenterar UKÄ vilka övriga underlag (se avsnittet *Övriga underlag*) som ingår i granskningen och tidsplanen för granskningsomgången.

Två platsbesök vid lärosätet

Vid platsbesöken genomför bedömargruppen intervjuer med representanter från olika nivåer och med olika funktioner inom lärosätet, som ledning, forskare, doktorander och studenter samt eventuellt andra personalgrupper. Vid intervjuerna medverkar eventuellt även representanter för de samverkansparter som lärosätet samverkar med.

De studenter eller doktorander som deltar vid intervjuerna ska i första hand vara utsedda av en student- och doktorandorganisation som antingen tillhör en student- och doktorandkår eller själv har kårstatus vid lärosätet. Lärosätet och student- och doktorandkåren ombeds se till att de personer som har utsetts att delta vid intervjuerna får all nödvändig information. Senast en vecka före intervjun meddelar lärosätet och student- och doktorandkårerne vilka personer som föreslås delta vid intervjupassen till den ansvariga utredaren vid UKÄ. Om student- och doktorandkårerne anser att de inte kan säkerställa att rekryteringen fungerar, kommer UKÄ att i samråd med lärosätets kvalitetssamordnare, eller annan utsedd person, säkerställa att studenter eller doktorander rekryteras till intervjuerna.

Det första platsbesöket

Syftet med det första platsbesöket är dels att ge bedömarerna en möjlighet att ställa kvarvarande frågor utifrån lärosätets självvärdering, dels att identifiera vilka fördjupningsspår som ska granskas vid det andra platsbesöket. Det första platsbesöket omfattar normalt en arbetsdag. Lärosätets självvärdering utgör, tillsammans med de övriga underlag som UKÄ tar fram, grunden för bedömargruppens frågor. I nära anslutning till det första platsbesöket fastställer bedömargruppen, i dialog mellan UKÄ:s utredare och representanter för lärosätet, vilken typ

av dokumentation som lärosätet ska rapportera in för respektive fördjupningsspår.

Det andra platsbesöket

Syftet med det andra platsbesöket är att, via valda fördjupningsspår, granska om lärosätets kvalitetssäkringsarbete i praktiken fungerar systematiskt, så att det säkrar hög kvalitet i forskningen. Det andra platsbesöket är mer omfattande och tar mellan en till tre arbetsdagar i anspråk, beroende på lärosätets storlek. Detta platsbesök genomförs omkring åtta veckor efter det första.

Återföringskonferens och lärande

Eftersom lärosätetsgranskningen har fokus på lärande och utveckling är återföringskonferensen en viktig del av granskningen. Lärosätena kommer att inbjudas till att dela sina erfarenheter. De får möjlighet att ta del av de goda exempel och hinder som har identifierats.

Bedömargruppen

Bedömarna rekryteras efter sedvanligt nomineringsförfarande i samverkan med lärosäten, student- och doktorandkårer via Sveriges förenade studentkårer och via arbetslivsorganisationerna. Det är UKÄ som beslutar vilka som ska ingå i bedömargrupperna. I lärosätetsgranskningen av utbildning och forskning används en gemensamt och utökad bedömargrupp. Gruppen ska bestå av minst åtta bedömare (varav en utses som ordförande för gruppen):

- fem sakkunniga bedömare
- en samverkanssakkunnig och en arbetslivsrepresentant (kan vara samma)
- en doktorandrepresentant och en studentrepresentant.

Gruppen ska sammantaget ha så bred och djup kompetens att den kan bedöma de bedömningsområden som ingår i granskningen. Minst en av bedömarna bör vara eller ha varit verksam i utlandet. Sammantaget ska bedömargruppen ha god kännedom om det svenska högskolesystemet och om internationella högskolesystem samt ha god kunskap om och erfarenhet av kvalitetsarbete avseende forskning på olika nivåer. Inom bedömargruppen ska det också finnas erfarenhet av ledningsarbete inom ett lärosäte och, om möjligt, inom någon annan form av organisation utanför akademien. Vidare ska det inom bedömargruppen finnas djup eller bred kunskap om samverkansfrågor inom forskning mellan akademien och det omgivande samhället (privata företag, kommun, landsting idéburna organisationer etc.)

Som en kvalitetssäkrande åtgärd erbjuds lärosätet tillfälle att yttra sig om bedömargruppens sammansättning, till exempel utifrån eventuella jävsinvändningar, innan bedömargruppen slutligen fastställs av UKÄ.

Bedömarnas uppdrag inleds med en introduktion i UKÄ:s gransknings- och arbetsmetod. Introduktionen syftar till att tydliggöra uppdraget och förväntningarna.

I uppdraget som bedömare ingår att

- diskutera bedömningar av bedömningsområden och bedömningsgrunder
- delta i möten under hela granskningsprocessen
- vara representerade genom ordföranden vid upptaktsmötet med de lärosäten som ingår i granskningen
- granska de olika bedömningsunderlagen, skriftligt motivera omdömena och ange vilket eller vilka underlag som omdömena grundas på
- förbereda frågor till intervjuerna tillsammans med representanter från lärosätet, studenter, doktorander, och eventuellt representanter för de samverkansparter som lärosätet samarbetar med
- sammanfatta bedömningar i ett gemensamt yttrande inklusive bedömargruppens samlade omdöme och förslag till beslut
- delta i den slutliga beredningen av yttrandet inför beslut av UKÄ.

Dokumentet *Information till bedömare* fungerar, tillsammans med vägledningen för respektive komponent, som ett stöd i uppdraget som bedömare.

Yttrande och beslut

Bedömargruppens yttrande

I bedömargruppens yttrande framgår om lärosätet uppfyller bedömningsgrunderna för de granskade bedömningsområdena. Bedömargruppens bedömningar och resonemang ska redovisas på ett klart och tydligt sätt, så att det framgår vad som inte bedöms vara tillfredställande vid ett eventuellt negativt utfall. För att yttrandena även

ska bidra till lärosätenas kvalitetsutveckling finns det utrymme för bedömarnas reflektioner och för att lyfta fram styrkor och goda exempel.

Innan UKÄ fattar beslut skickas bedömargruppens preliminära yttrande till lärosätet på delning. Syftet med delningen är att ge lärosätena möjlighet att påtala eventuella sakfel i yttrandet. Delningstiden är fyra veckor. Bedömarna tar del av lärosätets svar och gör i de fall där det är relevant ändringar i yttrandet. Det slutliga yttrandet från bedömargruppen ligger till grund för UKÄ:s beslut. Lärosätets skriftliga svar på delningen bifogas till yttrandet.

Beslut

Det samlade omdömet av lärosätets kvalitetssäkringsarbete avseende forskning ges på en tregradig skala. UKÄ beslutar om att godkänna kvalitetssäkringsarbetet, godkänna kvalitetssäkringsarbetet med förbehåll eller att ifrågasätta kvalitetssäkringsarbetet vid lärosätet. UKÄ:s beslut grundas på bedömargruppens yttrande och de överväganden som UKÄ gör.

Godkänt kvalitetssäkringsarbete

Vid det samlade omdömet *Godkänt kvalitetssäkringsarbete* är lärosätets kvalitetssäkringsarbete avseende forskning väl beskrivet, väl argumenterat för och väl fungerande i praktiken. Det är systematiskt och effektivt på samtliga nivåer inom lärosätet, från ledningsnivå till institutionsnivå. Samtliga bedömningsområden bedöms vara tillfredställande.

Godkänt kvalitetssäkringsarbete med förbehåll

Vid det samlade omdömet *Godkänt kvalitetssäkringsarbete med förbehåll* är lärosätets kvalitetssäkringsarbete avseende forskning i huvudsak väl beskrivet, väl argumenterat för och väl fungerande i praktiken. Av beslutet framgår vilka bedömningsområden som inte är tillfredställande och som lärosätet ska följa upp och åtgärda inom en viss tidsperiod.

Ifrågasatt kvalitetssäkringsarbete

Vid det samlade omdömet *Ifrågasatt kvalitetssäkringsarbete* finns det flera betydande brister i lärosätets kvalitetssäkringsarbete avseende forskning genom hur det är beskrivet, argumenterat för och hur det fungerar i praktiken. Bristerna är omfattande och bedömargruppens uppfattning är att kvalitetssäkringsarbetet vid lärosätet i sin helhet ska granskas på nytt.

Uppföljning

Vid godkänt kvalitetssäkringsarbete

De lärosäten vars kvalitetssäkringsarbete avseende forskning godkänns följs upp genom exempelvis dialogmöten, enkäter och konferenser. Att följa upp lärosäten som godkänns för sitt kvalitetssäkringsarbete anser UKÄ är en viktig del av den externa kvalitetssäkringsprocessen.

Vid godkänt kvalitetssäkringsarbete med förbehåll

De lärosäten vars kvalitetssäkringsarbete avseende forskning godkänns med förbehåll följs upp på de bedömningsgrunder som inte bedömts som uppfyllda, men bara inom de bedömningsområden som bedömts som inte tillfredsställande. Lärosätet ska senast två år efter beslut återkomma med en redovisning av de åtgärder som genomförts. UKÄ tillsätter en bedömargrupp som följer upp åtgärderna. Kompletterande underlag och webbintervjuer ingår vid behov i uppföljningen.

Om den uppföljande granskningen leder till ett positivt omdöme från bedömargruppen godkänns lärosätets kvalitetssäkringsarbete avseende forskning i sin helhet av UKÄ. Om lärosätets kvalitetssäkringsarbete avseende forskning fortfarande inte bedöms vara godkänt efter den uppföljande granskningen kvarstår omdömet *Godkänt kvalitetssäkringsarbete med förbehåll*. Någon ytterligare uppföljning av lärosätets kvalitetssäkringsarbete avseende forskning genomförs inte.

Vid ifrågasatt kvalitetssäkringsarbete

De lärosäten vars kvalitetssäkringsarbete avseende forskning ifrågasätts följs upp på de bedömningsområden som bedömts som inte tillfredsställande. Lärosätet ska i dialog med UKÄ bestämma om lämplig tidpunkt för när åtgärder ska redovisas. En bedömargrupp tillsätts för att granska självvärderingen och övriga underlag. Kompletterande underlag och webbintervjuer ingår vid behov i den uppföljande granskningen.

Om den uppföljande granskningen leder till ett positivt omdöme från bedömargruppen godkänns lärosätets kvalitetssäkringsarbete avseende forskning i sin helhet av UKÄ. Om de redovisade åtgärderna inte bedöms vara tillräckliga kan lärosätets kvalitetssäkringsarbete avseende forskning även fortsatt anses vara ifrågasatt. Någon ytterligare uppföljning av lärosätets kvalitetssäkringsarbete avseende forskning genomförs inte.

Bilaga 1. Guide till student- och doktorandkårens arbete med student- och doktorandinlagen

Denna guide är framtagen för att ge vägledning till de studentkårer och doktorandsektioner som har kårstatus vid de lärosäten som ingår i Universitetskanslersämbetets (UKÄ) granskningar av lärosätenas kvalitetssäkringsarbete. Guiden beskriver på ett övergripande sätt granskningsprocessen och den funktion som en student- och doktorandinlaga har som ett av flera underlag i granskningen. Guiden är utformad för att användas som komplement till dokumentet *Vägledning för granskningen av lärosätenas kvalitetssäkringsarbete*.

Utgångspunkter

Syftet med UKÄ:s granskning av lärosätets kvalitetssäkringsarbete är dels att kontrollera att lärosätenas systematiska kvalitetsarbete säkrar hög kvalitet i forskningen, dels att bidra till lärosätenas kvalitetsutveckling av forskning.

Syftet med student- och doktorandinlagen är att ge kårerna möjlighet att lämna synpunkter på lärosätets arbete för att säkra och främja forskningens kvalitet.

Student- och doktorandinlagen är ett viktigt underlag i granskningen av lärosätenas kvalitetssäkringsarbete. Den hjälper bedömargruppen att förstå hur studenter och doktorander uppfattar lärosätets arbete för att säkra och utveckla kvaliteten i forskningen.

UKÄ vill understryka att en student- och doktorandinlaga *inte* ersätter den student- och doktorandmedverkan som förutsätts ske vid lärosätets arbete med självvärderingen.

Granskningsprocessen i korthet

UKÄ rekryterar en bedömargrupp som är gemensam för lärosätets granskningen av utbildning och forskning. Bedömargruppen består av sakkunniga inom kvalitetssäkring av forskning och utbildning, en doktorandrepresentant, en studentrepresentant, en arbetslivsbedömare och en samverkanssakkunnig. Bedömargruppen utgår ifrån de

bedömningsområden och bedömningsgrunder som är framtagna av UKÄ i dialog med representanter från högskolesektorn och andra relevanta aktörer och som har sitt ursprung i högskolelagen och högskoleförordningen samt i nationella och internationella ramverk.

- Bedömargruppen analyserar de bedömningsunderlag som ingår i granskningen. Bedömningsunderlagen för granskningarna består av en självvärdering från lärosätet, en eller flera student- och doktorandinlagor, två platsbesök samt dokumentation om valda fördjupningsspår. Samtliga bedömningsunderlag vägs in vid bedömningen.
- Där det är relevant beaktas övriga underlag av både lärosätet och bedömargruppen. Dessa underlag utgörs av resultaten av UKÄ:s lärosätetillsyn och utvärderingar. Materialet fungerar som underlag för frågor vid platsbesöken och kan även vara grund för valet av fördjupningsspår.
- Bedömargruppen genomför ett första platsbesök med representanter från lärosätet, studenter och doktorander samt eventuellt samverkansparter som lärosätet samarbetar med. Syftet med det första platsbesöket är dels att ge bedömare en möjlighet att ställa frågor utifrån lärosätets självvärdering, dels att identifiera de fördjupningsspår som bedömargruppen ska följa under sitt kommande, andra, platsbesök på lärosätet.
- Bedömargruppen gör ett andra platsbesök vid lärosätet för att återigen samtala med ledning, personal, studenter och doktorander. Syftet med det andra platsbesöket är att via valda fördjupningsspår granska om lärosätets kvalitetsarbete i praktiken fungerar systematiskt, så att det säkrar och främjar hög kvalitet i forskningen.
- Bedömargruppen formulerar preliminära bedömningar i ett yttrande och delar detta med lärosätet, så att lärosätet får möjlighet att kommentera eventuella sakfel. Lärosätet ansvarar för att stämma av med berörda parter, som student- och doktorandkårerna.
- Bedömargruppen tar del av inkomna synpunkter och lämnar sedan sina slutliga bedömningar i ett yttrande till UKÄ som beslutar om att godkänna, godkänna med förbehåll eller ifrågasätta lärosätets kvalitetssäkringsarbete.

Student- och doktorandinlagans innehåll

Student- och doktorandinlagan ska innehålla doktorandernas och studenternas syn på lärosätets kvalitetsarbete utifrån de två bedömningsområdena och de bedömningsgrunder som hör till bedömningsområdena. UKÄ avstår från att i detalj redogöra för vad student- och doktorandinlagan kan innehålla för att inte styra eller begränsa innehållet, men ringar i texten nedan in några bedömningsgrunder som kan vara särskilt relevanta att beröra ur ett doktorand- och studentperspektiv.

De bedömningsområden som ingår i granskningen är:

- Styrning, organisation och genomförande
- Förutsättningar.

Bedömningsområdet *Styrning, organisation och genomförande* handlar om hur lärosätet har strukturerat sitt kvalitetsarbete. Området rör bland annat ansvarsfördelning och hur medarbetare involveras i kvalitetsarbetet. Det handlar också om hur samarbete och dialog sker mellan olika nivåer vid lärosätet. Dessutom ingår hur lärosätet arbetar med att säkerställa att forskningen och forskningsmiljöerna genomgår kollegiala granskningar och vilka sätt lärosätet har för att fånga upp och åtgärda problem.

Bedömningsområdet *Förutsättningar* handlar om lärosätets kapacitet att bevaka, utveckla och bibehålla en ändamålsenlig miljö för de verksamma forskarna inklusive doktoranderna. Området ringar in några grundläggande villkor för att forskning av god kvalitet ska kunna bedrivas.

Varje bedömningsområde innehåller flera bedömningsgrunder. Några av dem är särskilt viktiga att belysa ur ett student- och doktorandperspektiv, nämligen hur lärosätet systematiskt arbetar för att

- skapa goda förutsättningar för forskningens och forskningsmiljöernas utveckling och förnyelse
- säkerställa ett nära samband mellan forskning och utbildning i verksamheten
- följa upp sina insatser för att stärka forskningens kvalitet och relevans genom samverkan och ömsesidigt lärande; lärosätet arbetar systematiskt för att lärosätets forskningsresultat sprids och kommer till nytta

- långsiktigt säkra kompetensförsörjning för forskningens utveckling och förnyelse; lärosätet arbetar systematiskt för att skapa goda förutsättningar för kompetensutveckling samt erbjuder välfungerande karriärstöd för forskare i alla skeden i karriären oberoende av anställningsform
- främja jämställdhet i forskningens förutsättningar och genomförande.

En mer utvecklad beskrivning av vad som ingår i de båda bedömningsområdena finns i kapitlet *Bedömningsområden och bedömningsgrunder* i denna vägledning. Där återfinns också alla bedömningsgrunder. Observera att även andra bedömningsgrunder än de som återgetts i stycket ovan kan vara relevanta att belysa ur ett student- och doktorandperspektiv.

Student- och doktorandinlagan behöver dock inte innehålla synpunkter på alla bedömningsgrunder. I stället kan inlagan fokusera på några särskilt utvalda områden som ses som särskilt angelägna för studenter och doktorander. Förutom det som berörs kopplat till bedömningsgrunderna, kan student- och doktorandkåren även lyfta fram andra frågor som bedöms vara viktiga för kvalitetsutvecklingen.

Student- och doktorandinlagans omfattning

Student- och doktorandinlagan bör inte överskrida åtta sidor, eller tio sidor om flera studentkårer skriver tillsammans. Teckenstorleken ska vara 12 punkter.

Student- och doktorandinlagans referensmaterial

Det är bra om det framgår om student- och doktorandinlagan har beslutats i något organ kopplad till student- och doktorandkåren. Student- och doktorandinlagan kan, men måste inte, referera till olika undersökningar eller officiella dokument. Det kan exempelvis handla om kårens eller lärosätets tidigare undersökningar bland studenter och doktorander eller mötesanteckningar från student- och doktorandkårens eller lärosätets möten.

Några praktiska råd och tips

Det är bra om innehållet i student- och doktorandinlagan diskuteras och förankras i olika grupperingar innan den beslutas av studentkåren. En viktig grupp att involvera i arbetet med att ta fram inlagan är doktoranderna, eftersom frågor som rör exempelvis hur lärosätet arbetar för att skapa goda forskningsmiljöer och goda karriärvägar är särskilt relevanta för just dem. Ett exempel på hur kåren kan arbeta med att ta fram inlagan är att skicka ut förslag på skrivningar på remiss till olika student- och doktorandgrupper. På så vis kan synpunkter på innehållet hämtas in innan inlagan beslutas och skickas in till UKÄ.

Om det finns flera studentkårer och doktorandsektioner eller motsvarande organ vid lärosätet, rekommenderar UKÄ att kårerna samarbetar om en gemensam student- och doktorandinlaga. Skulle det inte vara möjligt, kan kårerna skicka in separata inlagor eller skriva vissa delar gemensamt och andra separat. Kåren är välkommen att vända sig till UKÄ med frågor om inlagans innehåll, omfattning eller hur den tas fram. Kontakta den utredare som ansvarar för granskningen av ert lärosäte.

Tänk på att

Student- och doktorandinlagan blir ett officiellt underlag i granskningen av lärosätets kvalitetssäkringsarbete. Den blir också en allmän offentlig handling, tillgänglig för alla, i samband med att den har kommit in till UKÄ. Lärosätet och studenterna kommer att ha möjlighet att kommentera student- och doktorandinlagan under de intervjuer som görs med ledning och personal.

Universitetskanslersämbetet (UKÄ) ska bidra till att stärka den svenska högskolan och Sverige som kunskapssamhälle. Vi granskar kvaliteten på högskoleutbildningarna, vi analyserar och följer upp utvecklingen inom högskolan och vi bevakar studenternas rättssäkerhet.

uka.se

